

ГЕОПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ НІМЕЧЧИНИ ЩОДО КАВКАЗУ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Васіль Чачава

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра теорії та історії політичної науки,
вул. Університетська 1, 79000, м. Львів, Україна
e-mail:ostapec@rambler.ru*

В статті характеризується геополітична стратегія Німеччини щодо Кавказу у роки Другої світової війни. Визначено основні шляхи реалізації геополітичної стратегії Третього Рейху щодо Кавказу. Зазначено, що майбутній політичний устрій Кавказу запропонований в рамках двох проектів, які були розроблені Міністерством закордонних справ (розробник Ф. Шуленберг) та Східним міністерством (розробник А. Розенберг) Німеччини.

Ключові слова: Друга світова війна, грузинська еміграція, Міністерство закордонних справ Німеччини, Східне міністерство, Третій Рейх, проект політичного устрою Кавказу, кавказькі легіони.

Розпочинаючи в 1941 р. війну проти СРСР, Німеччина ставила перед собою одним із головних завдань руйнування багатонаціональної радянської держави та залучення на свою сторону представників національних меншин. Німці вважали, що їм вдасться посіяти ворожнечу між народами, підняти неросійські народи на боротьбу проти більшовицької імперії, і тим самим полегшити свою перемогу. На руїнах СРСР нацисти хотіли створити ряд територіально-національних утворень, які стали б провідниками німецької політики, сприяючи поширенню її впливу на Близький, Середній і Далекий Схід.

Особливий акцент при цьому робився на народи Кавказу. Володіння Кавказом відкривало Вермахту шлях на Близький і Середній Схід, завоювання Індії та Тибету. Така політика не була новою, адже ще в роки Першої світової війни в містечку Вюнсдорф під Берліном був створений табір для військовополонених мусульман, який став центром підготовки мусульманської «п'ятої колони» з числа вихідців з Росії та інших країн. Тому поява директиви головного командування Вермахту №80 «Середній Схід» за кілька днів до початку війни з СРСР було не випадковою. У ній відзначалося, що після блискавичного захоплення СРСР розвиток наступу на схід має здійснюватися через Кавказ. Військовий план включав проведення одночасних ударів з боку Єгипту і Туреччини, тобто являв собою так звані «потрійні кліщі» для країн Близького і Середнього Сходу [11, s. 28].

Сам А. Гітлер неодноразово підкреслював важливість встановлення «довірчих відносин» з мусульманами, розраховуючи, що це допоможе в майбутніх проектах по захопленню колоній в Африці і на Близькому Сході.

Мета статті — охарактеризувати геополітичну стратегію Німеччини щодо Кавказу у роки Другої світової війни. Для реалізації мети необхідно виконання наступних **завдань**:

1. Визначити і описати основні напрямки реалізації кавказької політики Третього Рейху.
2. Дослідити проекти майбутнього політичного устрою Кавказу.

Реалізація політики Третього Рейху щодо Кавказу відбувалась через роботу з представниками кавказької еміграції та формування іноземних легіонів з представників кавказьких народів для подальшої участі їх у бойових діях, в тому числі і на їхніх етнічних територіях. Головним завданням проведення окупаційної політики є забезпечення лояльності населення окупованої території. Цього можна домогтися різними методами, одним із яких є залучення його до співпраці. В історичній літературі ця політика нацистів отримала назву колабораціонізму, який не був однозначним явищем, а складався з політичної, економічної та військової модифікацій.

Проводячи окупаційну політику на першому етапі війни (червень 1941 р. — грудень 1942 р.), нацисти основним її методом використовували терор і примус. До тих пір, поки Вермахт здобував на фронтах перемоги, а в тилу ще не розгорнувся потужний партизанський рух, союзники серед місцевого населення німцям особливо потрібні не були. Однак, незважаючи на всю тоталітарність німецької ідеологічної машини, існували й інші точки зору. Деякі чиновники й офіцери військової окупаційної зони вважали, що радянські громадяни стануть лояльнішими, якщо ставитись до них більш ліберально, так би мовити «по-джентельменськи». В основному це були далекі від політики люди, переконання яких базувалися на досвіді Першої світової війни. Представники другої точки зору отримали назву «утилітаристів», в середовищі яких можна виокремити політичне і військове крило. На думку представників політичного крила, Німеччина повинна була отримати максимальну користь від співпраці з місцевим населенням. Їх лідером був міністр пропаганди і народної освіти доктор Й. Гебельс. Зокрема, він вважав, що потрібно посилити пропагандистську обробку східних народів, вилучивши з неї всі згадки про їх неповноцінність, колоніальний характер війни Німеччини проти СРСР тощо. «Не можна називати східні народи, які очікують від нас звільнення від більшовизму, скотами, варварами і т.д., і чекати від них зацікавленості в німецькій перемозі» [13, s. 124].

Представники військового крила, тобто вищі офіцери вермахту, акцентували увагу на зацікавленості в якомога більшій ефективності цього співробітництва в найкоротший термін. Так, найбільш масштабною акцією цієї групи осіб стало залучення радянських військовополонених у ряди «добровільних помічників» («Хіві»). Це були особи, завербовані командуванням німецьких частин і з'єднань. До кінця війни ця категорія східних добровольців налічувала близько 665–670 тисяч чоловік і була найчисленнішою. Найбільш видатним виразником ідеї залучення добровольців «Хіві» (Hilfswillige / Hiwi) був генерал-квартирмейстер Генштабу сухопутних військ генерал-майора Е. Вагнер.

Носіями ще однієї точки зору були офіцери Вермахту середньої ланки, німецькі політики і дипломати «старої школи», які вважали, що східні народи

треба використовувати найактивнішим чином, залучаючи їх як до військової, так і до політичної боротьби проти більшовизму. Одними з проектів цієї групи були Власівський рух і Російська визвольна армія, які вони вважали не тільки інструментами у війні проти Радянського Союзу, але й вбачали в них майбутніх союзників нацистської Німеччини. Головною відмінністю цієї групи від двох попередніх було те, що вони особливу увагу приділяли національному питанню при розробленні східної окупаційної політики [3, с. 57].

Як видно, німецьке військово-політичне керівництво не мало єдиної точки зору на східну політику загалом і на колабораціонізм, як один з методів її проведення. Представники кожної із зазначених груп вважали себе її головними творцями і провідниками, а свою точку зору єдино правильною. Після краху надій на бліцкриг керівництву Третього Рейху необхідно було в терміновому порядку вжити дієві заходи для вироблення загальної концепції східної політики.

Напередодні сталінградської катастрофи 18 грудня 1942 р. в Берліні відбулася конференція представників нацистського військово-політичного керівництва, які відповідали за проведення східної політики. Основною темою конференції було питання про можливість ширшого залучення радянського населення до співпраці з німцями. Низкою заходів передбачалося забезпечити Вермахт поповненням солдатами, збільшенням загонів по боротьбі з партизанами і вирішенням питання з браком робочої сили в самій Німеччині. «Висновок «зроблений на конференції» був виражений двома пропозиціями: 1) необхідністю позитивної співпраці з населенням окупованих територій; 2) ідеєю, що Росія може бути розгромлена тільки росіянами» [4, р. 78]. У цьому разі під росіянами малися на увазі абсолютно всі народи Радянського Союзу. Геополітична стратегія щодо Кавказу була представлена проектами Ф. Шуленбурга (Міністерство закордонних справ Німеччини) і А. Розенберга (Східне міністерство Німеччини). Головним експертом Міністерства зовнішніх справ Німеччини (МЗС) по східних, у тому числі і кавказьких питаннях, цілком заслужено вважався колишній посол Німеччини в СРСР граф Фрідріх Вернер фон Шуленбург. До Першої світової війни Ф. Шуленбург був німецьким віце-консулом у Тбілісі. У період Першої світової війни з його ініціативи був сформований Грузинський легіон німецької армії, командиром якого він і був. У 1918 р. під час короткочасного перебування німецьких військ у Грузії, Ф. Шуленбург виконував обов'язки голови німецької дипломатичної місії при уряді Грузинської Демократичної Республіки. Ф. Шуленбург дотримувався думки, що стосовно народів, які населяють СРСР, Східне міністерство має відігравати порівняно обмежену роль. В той же час всі принципові питання слід було зосередити у компетенції Міністерства закордонних справ Німеччини (МЗС). У зв'язку з цим представниками МЗС стверджувалося, що Міністерство у справах окупованих східних територій може бути відповідальним лише за політику щодо областей, вже зайнятих німецькими військами. Виробленням політичних концепцій з питання ще не звільнених територій, включаючи і Кавказ, повинно займатися виключно зовнішньополітичне відомство Німеччини. Прагнучи збільшити сферу свого особистого впливу, міністр закордонних справ Третього Рейху Й.Ріббентроп також зі свого боку підтримував дії Ф. Шуленбурга.

Один з найближчих співробітників Ф. Шуленбурга, Ганс фон Герварт, залишив нам докладний опис політичних проектів свого шефа. Ф. Шуленбург вважав, що спочатку Німеччина повинна була сприяти створенню самоврядування на окупованих територіях. Потім — створенню Російського антирадянського уряду, а після чого необхідно було підтримати такі ж уряди національних меншин. Ці уряди повинні бути визнаними Німеччиною союзниками. З ними слід було належним чином співпрацювати, урочисто оголосивши про відсутність до них будь-яких територіальних претензій.

Під німецькою егідою і на основі рівноправності необхідно було забезпечити вступ цих урядів в Європейське об'єднання. У разі, якщо ідея об'єднання народів Росії виявилася б сильнішою за бажання незалежності, Ф. Шуленбург схилився до ідеї російської союзної держави з широкою автономією національних меншин. На відміну від А. Гітлера і А. Розенберга він був глибоко переконаний, що керівна роль в такій державі і в майбутньому залишиться за великоросами» [5, s. 242–243].

Якщо Ф. Шуленбург в разі перемоги Німеччини допускав можливість збереження Російської імперії на базі конфедерації, то міністр у справах окупованих східних територій А. Розенберг, дотримувався з цього питання діаметрально протилежної точки зору. У книзі «Майбутній шлях німецької політики» (1927 р.) А. Розенберг підкреслював як необхідність встановлення найтісніших німецько-українських зв'язків, так і відокремлення Кавказу від Росії. Це, на його думку, означало прихід нової ери німецько-грузинських відносин [9, s. 97].

З московським імперіалізмом передбачалося покінчити шляхом створення рейхскомісаріатів «Остланд» (Прибалтика і Білорусь), «Україна», «Кавказ» і «Туркестан» (Центральна Азія). Територія Росії повинна була бути у межах природних етнічних кордонів російського етносу, який таким чином втрачав в майбутньому можливість загрожувати незалежності своїх сусідів.

Вище згаданий геополітичний проект, за винятком тези про провідну роль Німеччини і деяких інших незначних аспектів, повністю повторював собою добре відому концепцію руху «Прометей». Ліга «Прометей» включала представників політичної еміграції малих народів СРСР і знаходилася у Польщі.

Таким чином, можемо констатувати вплив на зовнішньополітичну концепцію одного з провідних ідеологів націонал-соціалізму А. Розенберга емігрантських кіл з СРСР. Найбільш виразним був вплив директора Дослідницького інституту Континентальної Європи при Східному міністерстві, грузина О. Нікурадзе. О. Нікурадзе, маючи основну фізичну освіту, був високоосвіченою людиною. Написані ним під псевдонімом А. Зандерс геополітичні та історичні дослідження були опубліковані в Мюнхені [11; 12]. Поєднуючи грузинський патріотизм з геополітичною теорією «великих просторів» К. Хаусхофера, послідовником якого він був, О. Нікурадзе сформулював політичну концепцію, відповідно до якої, грузинам відводилася центральна роль в рамках проектованої ним Кавказької конфедерації під егідою Третього Рейху. На його думку, Грузія зі своїм найбільш чистим у расовому відношенні населенням географічно займає центральне становище в регіоні і наділена особливим покликанням до регіонального лідерства. Вона на Кавказі

має відігравати таку ж геополітичну роль, як Німеччина в Європі. Певною мірою під впливом О. Нікурадзе, А. Розенберг в квітні 1941 р. і розробив геополітичну концепцію Кавказу під німецьким протекторатом [12, s. 156–158]. Відзначаючи, що Кавказ з його величезними нафтовими запасами має ключове значення для Німецької імперії, А. Розенберг у зв'язку з цим пропонував створення на Кавказі рейхскомісаріату, що включав би у свій склад п'ять генеральних комісаріатів і дві головні області. Грузія, Азербайджан, Північний Кавказ, а також козачі території Кубані і Терека мали бути генеральними комісаріатами, в той час як Вірменія з Калмикією отримували нижчий статус головних областей.

Розглядаючи концепцію А. Розенберга в історичній ретроспективі, не можна не відзначити її певну схожість з проектом Південно-Східного Союзу, висунутим у серпні 1918 р. отаманом Донського козачого війська генералом П.Н. Красновим. Згідно з проектом Південно-Східного Союзу, на території Кавказу і Південної Росії планувалося створення конфедеративної держави у складі Донського, Кубанського і Терського козачих військ, території Союзу горян Північного Кавказу, Калмикії, а також південнокавказьких республік Грузії, Вірменії та Азербайджану. Це був проект досить великого державного утворення, що володіє всіма економічними ресурсами, необхідними для незалежного існування. У вересні 1918 р. проект Південно-Східного Союзу був представлений на розгляд німецького імператора Вільгельма II, який його цілковито підтримав [2, с. 78]. Різниця полягала лише в тому, що до складу рейхскомісаріату Кавказ не входила територія Донського козацького війська. Таким чином, у концепції А. Розенберга простежувалася спадкоємність німецької геополітичної думки та враховувався досвід кавказьких інтеграційних проектів, що існували в період Першої світової війни. Значною мірою відображаючи погляди О. Нікурадзе, А. Розенберг підкреслював необхідність надання Грузії провідної ролі в кавказькому регіоні: «Серед усіх кавказьких народів найбільш керівну роль, виявляючи при цьому найсильнішу енергію, безсумнівно, відігравали грузини. Відповідно столицею рейхскомісаріату за логікою речей може бути лише Тбілісі. Поряд з цим Тбілісі є і столицею грузин — найбільш сильного народу Кавказу. З цим пов'язана і з моральної, і з політичної точки зору виправдана необхідність надати грузинам роль господарів федерального керівництва, передавши їх представникам посаду постійного голови федеративного уряду майбутнього Кавказу» [9, s. 78]. До цих пір невідомі думки самого фюрера щодо майбутнього устрою Кавказу. Але в одному думки А. Розенберга і А. Гітлера збігалися. З військових, політичних та економічних причин Кавказ мав бути назавжди звільнений від влади Росії [10, р. 389].

Як і слід було очікувати, створення в рамках різних міністерств Третього Рейху проектів і концепцій політики Німеччини відносно народів СРСР, врешті-решт, переросло у відкрите суперництво Й. Ріббентропа (Ф. Шуленбурга) і А. Розенберга. Стан справ погіршувався ще й тим, що як Ф. Шуленбург, так і А. Розенберг у своїй діяльності опиралися на різні групи кавказьких емігрантів, що в свою чергу не могло не позначитися на суперництві і між ними.

Таким чином, спочатку завдяки діяльності Ф. Шуленбурга ініціативу в справі вироблення концепції політичного курсу Німеччини щодо малих народів СРСР, утримувало МЗС Німеччини. У своїй кавказькій політиці Ф. Шуленбург в основному опирався на тих емігрантів, з якими співпрацював ще в період Першої світової війни, коли в 1918 р. очолював німецьке дипломатичне представництво на Кавказі. Незабаром після початку війни проти СРСР керівництво нацистської Німеччини зробило ряд кроків, спрямованих на створення пронацистських держав-сателітів на Кавказі [1, с. 33]. Але ситуація кардинально змінилася після конференції, яка була проведена у квітні 1942 р. з ініціативи того ж Ф. Шуленбурга у берлінському готелі «Адлон». На ній були присутніми ряд керівників різних емігрантських організацій вихідців з Кавказу: лідер партії «Мусават», внук знаменитого північнокавказького імама Шаміля, керівники грузинської організації «Білий Георгій», претендент на грузинський трон І. Багратіоні, відомі військові, політики.

В результаті скликання конференції латентний конфлікт між МЗС Німеччини та Східним міністерством перейшов у відкриту фазу. Безпосереднє втручання в нього А. Гітлера принесло перемогу А. Розенбергу. Неоднозначність думок щодо вимірів кавказької політики Третього Рейху привела до того, що це погрожувало Берліну зниженням іміджу в емігрантських колах, в тому числі і серед представників кавказької еміграції. Вміло скориставшись ситуацією, керівник кавказького відділу Східного міністерства Г. Менде, отримав від А. Розенберга дозвіл на створення національних комітетів народів Кавказу. Незважаючи на те, що національні комітети отримали лише дорадчі функції, емігранти отримали доступ до вирішення проблем, пов'язаних з східними територіями. «Комітетам визволення», які склалися з представників грузинської, вірменської і азербайджанської політичної еміграції, належало виконувати функції ембріональних емігрантських урядів Грузії, Вірменії та Азербайджану. З 15 квітня 1942 р. ці комітети і підпорядковані їм національні військові формування у складі Вермахту отримали статус «повноправних союзників Третього Рейху», а також особисту директиву А. Гітлера про негайне вирішенні територіальних питань [6, с. 356].

У кінцевому рахунку після тривалих і непростих дебатів всі три комітети прийшли до такої угоди:

1. Майбутня вірменська держава істотно розширювалася за рахунок приєднання до неї всіх територій, спірних з Азербайджаном, включаючи Нахичевань і весь Нагорний Карабах, а також легкого коригування на користь Вірменії кордону з Грузією на Ахалкалакському напрямку.
2. Грузію при цьому планувалося задовольнити поверненням їй колишнього Закатальського округу, що входив до неї з 1921 р. , а на той час належав Азербайджану, і передачею їй ділянки чорноморського узбережжя від Сочі до Туапсе.
3. Азербайджан повинен був отримати компенсацію у вигляді великої за розміром території на північ від Великого Кавказького хребта в Дагестані.

Грузинським і вірменським «комітетами визволення» А. Розенберг у разі перемоги над Туреччиною пообіцяв також повернення деяких їхніх історичних територій [1, с. 37–38].

Крім співпраці з емігрантами, значну увагу керівництво Третього Рейху приділяло формуванню іноземних легіонів. Як правило, особовий склад таких легіонів формувалася з військовополонених різних національностей, емігрантів, перебіжчиків з лав радянської армії. Мотивація до вступу в легіони була різною. Першу групу утворювали націоналісти, патріоти, які боролися за незалежність Грузії, Азербайджану, Вірменії та ін. Іншу групу склали різного роду авантюристи. Були також і такі, які прийняли рішення під впливом різних обставин, дезінформації та пропаганди. Такі легіони почали створюватися наприкінці 1941 р.: в листопаді — легіон «Туркестан» (пізніше від нього від'єдналися легіони «Ідель-Урал» і «Кавказько-мусульманський легіон»); 30 грудня — легіони «Грузія» і «Вірменія», на початку 1942 р. — легіони «Північний Кавказ» та «Азербайджан». Загальна кількість легіонерів на східному фронті сягала понад півтора мільйона чоловік [3, с. 68–72]. Наприклад, під час кавказької операції командування Вермахту намагалося висадити на території Грузії десанти за участю грузинських, абхазьких і північнокавказьких легіонерів, сподіваючись, що вони зможуть спровокувати пронімецькі повстання. Однак повстання не відбулося, а самі десантники були знищені або взяті в полон силами радянської армії і НКВД за активної участі місцевого населення. Таким чином, наявна інформація дозволяє зробити висновок про те, що «грузинський проект» Вермахту суттєвої підтримки в Грузії не отримав [6, с. 227].

По закінченню війни практично всі легіонери, відповідно до однієї з угод Ялтинської конференції (4–11 лютого 1945 р.), були передані СРСР. На більшість колаборантів у СРСР чекав розстріл або ж робота в шахтах ГУЛАГу без права виходу на поверхню. Розмірковуючи про долю легіонерів, можна прийти до різних висновків. Сталінський прокурор А. Вишинський вважав, що вони заслуговують лише на смерть. Польський генерал В. Андерс писав, що у всьому винна тоталітарна радянська система, а німецький генерал Е. Кьострінг засуджував союзників СРСР за те, що вони видали Радянському Союзу бійців іноземних легіонів, «кинувши, таким чином, у бруд образ європейської культури» [3, с. 285].

Висновки. Отже, основними шляхами реалізації геополітичної стратегії Третього Рейху щодо Кавказу були: а) робота з представниками кавказької еміграції; б) формування іноземних легіонів з представників кавказьких народів для подальшої участі їх у бойових діях, в тому числі і на їхніх етнічних територіях. Майбутній політичний устрій Кавказу запропонований в рамках двох проектів, які були розроблені Міністерством закордонних справ (розробник Ф. Шуленберг) та Східним міністерством (розробник А. Розенберг) Німеччини. Оскільки Ф. Шуленбург і А. Розенберг опиралися на різні групи кавказької еміграції, то це у свою чергу позначилося на суперництві між ними. Проект Ф. Шуленбурга базувався на тому, щоб дати народам СРСР право на самовизначення з подальшим визнанням Німеччиною суверенних держав, і навіть передбачав можливість утворення російської конфедеративної держави з широкою автономією національних меншин. А. Розенберг дотримувалася протилежної точки зору, оскільки вважав за необхідне відокремлення Кавказу від СРСР і створення Кавказької конфедерації.

Список використаних джерел та літератури

1. *Абрамян Э.* Забытый легион. Неизвестные страницы соединения специального назначения «Бергман» / Абрамян Э. – Ереван: Аполлон, 2005. – 245 с.
2. *Авалов З.* Независимость Грузии в международной политике 1918–1921 г. / Авалов З. – Париж, 1924. – 354 с.
3. *Мамулиа Г.* Грузинский легион вермахта / Мамулиа Г. – М.: Вече, 2011. – 416 с.
4. *Dallin A.* German Rule in Russia 1941–1945. A Study of Occupation / Dallin A. – London: McMillan, New York: St Martin's Press, 1957. – 327 p.
5. *Herwarth H.* Zwischen Hitler und Stalin. Erlebte Zeitgeschichte 1931 bis 1945 / Herwarth H. – Frankfurt-am-Main, Berlin, Wien, 1982. – 297 s.
6. *Hoffmann J.* Kaukasien 1942/43: Das deutsche Heer und die Orientvoelker der Sowjetunion / Hoffmann J. – Freiburg: RombachVerlag, 1991. – 396 s.
7. *Mende. G.* Das Reichskommissariat Ostland / Mende. G. // JahrbuchderWeltpolitik. — Berlin: Junkerund Dьnnhaupt, 1942. – S. 158–169.
8. *Мьhlen P.* Zwischen Hakenkreuz und Sowjetstern. Der Nationalismus der sowjetischen Orientvoelkerim Zweiten Weltkrieg / Мьhlen P. – Дьссeldorf: Droste Verlag, 1971. – 257 s.
9. *Rosenberg A.* Der Zukunftsweg einer deutschen Aussenpolitik / Rosenberg A. – Мьnchen, 1927. – 165 s.
10. *Rich N.* Hitler's War Aims. The Establishment of New Order / Rich N. – New York: Andre Deutsch. – 1974. – Vol. II. – 436 p.
11. *Sanders A.* (1943) Die Stunden der Entscheidung. Kampf um Europa / Sanders A. – Мьnchen: Hoheneichen-Verlag, 1943. – 245 s.
12. *Sanders A.* Kaukasien. Geschichtlicher Umriss / Sanders A. – Мьnchen: Hoheneichen-Verlag, 1944. – 298 s.
13. *Thorwald J.* Wensie VerderbenWollen. Bericht des grossen Verrats / Thorwald J. – Shtuttgart: Steingrьben-Verlag, 1952. – 346 s.

ГЕОПОЛИТИЧЕСКАЯ СТРАТЕГИЯ ГЕРМАНИИ ОТНОСИТЕЛЬНО КАВКАЗА В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

Василь Чачава

*Львовский национальный университет имени Ивана Франка,
философский факультет, кафедра теории и истории политической науки,
ул. Университетская 1, 79000, Львов, Украина
e-mail:ostapec@rambler.ru*

В статье характеризуется геополитическая стратегия Германии по Кавказу в годы Второй мировой войны. Определены основные пути реализации геополитической стратегии Третьего Рейха по Кавказу. Отмечено, что будущий политический строй Кавказа предложен в рамках двух проектов, которые были разработаны Министерством иностранных дел (разработчик Ф. Шуленберг) и Восточным министерством (разработчик А. Розенберг) Германии.

Ключевые слова: Вторая мировая война, грузинская эмиграция, Министерство иностранных дел Германии, Восточное министерство, Третий Рейх, проект политического устройства Кавказа, кавказские легионы.

GERMANY'S GEOPOLITICAL STRATEGY FOR THE CAUCASUS DURING THE SECOND WORLD WAR

Chachava Vasil

*Ivan Franko National University of Lviv
Faculty of Philosophy, Department of History theory of Political Science
Str. Universytetska, 1, 79000, Lviv, Ukraine
e-mail: ostapec@rambler.ru*

In the article geopolitical strategy of Germany is characterized in relation to Caucasus in the years of Second World War. The basic ways of realization of geopolitical strategy of the Third Reich in relation to Caucasus were: a) work with the representatives of Caucasian emigration; б) forming of foreign legions from the representatives of the Caucasian people for further participation them in battle actions, including on their ethnic territories. *Political system of Caucasus in the future is offered within the framework of two projects that were worked out by the Ministry of Foreign Affairs (developer F. Schulenburg) and East ministry (developer A. Rosenberg) of Germany.*

Key words: World War II, the Georgian Emigration, Ministry of Foreign Affairs of Germany, Eastern Department, the Third Reich, the draft political structure Caucasus, Caucasian legions.